C/2025/3988

20.8.2025

ZALECENIE RADY

z dnia 8 lipca 2025 r.

w sprawie polityki gospodarczej, polityki społecznej, polityki zatrudnienia, polityki strukturalnej i polityki budżetowej Łotwy

(C/2025/3988)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 121 ust. 2 i art. 148 ust. 4,

uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1263 z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie skutecznej koordynacji polityk gospodarczych i w sprawie wielostronnego nadzoru budżetowego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1466/97 ([1]), w szczególności jego art. 3 ust. 3,

uwzględniając zalecenie Komisji Europejskiej,

uwzględniając rezolucje Parlamentu Europejskiego,

uwzględniając konkluzje Rady Europejskiej,

uwzględniając opinię Komitetu ds. Zatrudnienia,

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Finansowego,

uwzględniając opinię Komitetu Ochrony Socjalnej,

uwzględniając opinię Komitetu Polityki Gospodarczej,

a także mając na uwadze, co następuje:

Kwestie ogólne

(1) W rozporządzeniu (UE) 2024/1263, które weszło w życie w dniu 30 kwietnia 2024 r., wskazano, że celem ram zarządzania gospodarczego jest wspieranie zdrowych i stabilnych finansów publicznych oraz zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu i odporności poprzez reformy i inwestycje, a także zapobieganie nadmiernym deficytom publicznym. Rozporządzenie stanowi, że Rada i Komisja prowadzą wielostronny nadzór w kontekście europejskiego semestru zgodnie z celami i wymogami określonymi w TFUE. Europejski semestr obejmuje, w szczególności, formułowanie zaleceń dla poszczególnych krajów i nadzór nad ich wdrażaniem. Rozporządzenie promuje także poczucie odpowiedzialności za politykę budżetową na szczeblu krajowym i koncentruje się na perspektywie średniookresowej tej polityki, a jednocześnie na skuteczniejszym i spójniejszym egzekwowaniu przepisów. Każde państwo członkowskie ma obowiązek przedłożyć Radzie i Komisji krajowy średniookresowy plan budżetowo-strukturalny zawierający jego zobowiązania dotyczące polityki budżetowej, reform i inwestycji, obejmujący okres cztero- lub pięcioletni, w zależności od długości kadencji parlamentarnej w tym państwie członkowskim. Ścieżka wydatków netto ([2]) przewidziana w tych planach musi spełniać wymogi określone w rozporządzeniu, w tym wymogi dotyczące wprowadzenia lub utrzymania prawdopodobnej tendencji spadkowej długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do końca okresu dostosowawczego lub utrzymania długu na ostrożnym poziomie poniżej 60 % produktu krajowego brutto (PKB) oraz sprowadzenia lub utrzymania deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych poniżej określonej w Traktacie wartości odniesienia wynoszącej 3 % PKB, w średnim okresie. W przypadku gdy państwo członkowskie zobowiąże się do wdrożenia odpowiedniego pakietu reform i inwestycji zgodnie z kryteriami określonymi w rozporządzeniu, okres dostosowawczy może zostać przedłużony o maksymalnie trzy lata.

([1]) Dz.U. L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Wydatki netto zgodnie z definicją w art. 2 pkt 2 rozporządzenia (UE) 2024/1263: „wydatki netto” oznaczają wydatki publiczne po skorygowaniu o: (i) wydatki z tytułu odsetek, (ii) działania dyskrecjonalne po stronie dochodów, (iii) wydatki na programy unijne w pełni kompensowane dochodami z funduszy unijnych, (iv) krajowe wydatki na współfinansowanie programów finansowanych przez Unię, (v) cykliczne elementy wydatków na zasiłki dla bezrobotnych oraz (vi) działania jednorazowe i inne działania tymczasowe.

(2) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 ([3]), którym ustanowiono Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności („RRF"), weszło w życie w dniu 19 lutego 2021 r. RRF zapewnia państwom członkowskim wsparcie finansowe służące realizacji reform i inwestycji, tworząc w ten sposób impuls fiskalny finansowany przez Unię. Zgodnie z priorytetami europejskiego semestru na rzecz koordynacji polityki gospodarczej RRF przyczynia się do odbudowy gospodarczej i społecznej, pobudzając jednocześnie zrównoważone reformy i inwestycje, które promują w szczególności zieloną i cyfrową transformację oraz zwiększają odporność gospodarek państw członkowskich. Pomaga również wzmocnić finanse publiczne oraz pobudzić wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy w średnim i długim okresie, a także zwiększyć spójność terytorialną wewnątrz Unii i wspierać dalsze wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.

(3) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/435 ([4]) („rozporządzenie w sprawie REPowerEU"), które zostało przyjęte w dniu 27 lutego 2023 r., ma na celu stopniowe redukowanie zależności Unii od importu paliw kopalnych z Rosji. Pomaga to osiągać bezpieczeństwo energetyczne i dywersyfikować dostawy energii w Unii przy jednoczesnym zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zdolności magazynowania energii oraz efektywności energetycznej. Łotwa dodała do swojego krajowego planu odbudowy i zwiększania odporności nowy rozdział REPowerEU w celu finansowania kluczowych reform i inwestycji, które pomogą w osiągnięciu celów REPowerEU.

(4) W dniu 30 kwietnia 2021 r. Łotwa przedłożyła Komisji swój krajowy plan odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z art. 18 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/241. Na podstawie art. 19 tego rozporządzenia Komisja oceniła adekwatność, skuteczność, efektywność oraz spójność planu odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi oceny określonymi w załączniku V. W dniu 13 lipca 2021 r. Rada przyjęła decyzję wykonawczą zatwierdzającą ocenę planu odbudowy i zwiększania odporności Łotwy ([5]), którą to decyzję zmieniono dnia 8 grudnia 2023 r. zgodnie z art. 18 ust. 2 w celu zaktualizowania maksymalnego wkładu finansowego z tytułu bezzwrotnego wsparcia finansowego, a także w celu włączenia rozdziału REPowerEU ([6]). Uruchomienie transz jest uzależnione od przyjęcia przez Komisję decyzji – zgodnie z art. 24 ust. 5 – stwierdzającej, że Łotwa osiągnęła w zadowalający sposób odpowiednie kamienie milowe i wartości docelowe określone w decyzji wykonawczej Rady. Osiągnięcie w zadowalający sposób wymaga, aby działania związane z uprzednio osiągniętymi kamieniami milowymi i wartościami docelowymi dotyczącymi tej samej reformy lub inwestycji nie zostały odwrócone.

(5) W dniu 21 stycznia 2025 r. Rada, na podstawie zalecenia Komisji, przyjęła zalecenie w sprawie zatwierdzenia krajowego średniookresowego planu budżetowo-strukturalnego Łotwy ([7]). Plan został złożony zgodnie z art. 11 i art. 36 ust. 1 lit a) rozporządzenia (UE) 2024/1263 obejmuje okres od 2025 r. do 2028 r. i przedstawia dostosowanie fiskalne rozłożone na cztery lata.

(6) W dniu 26 listopada 2024 r. Komisja przyjęła opinię w sprawie projektu planu budżetowego Łotwy na 2025 r. Tego samego dnia, działając na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1176/2011 ([8]), Komisja przyjęła sprawozdanie przedkładane w ramach mechanizmu ostrzegania na 2025 r., w którym nie wskazała Łotwy jako jednego z państw członkowskich, w przypadku których potrzebna będzie szczegółowa ocena sytuacji. Komisja przyjęła również zalecenie dotyczące zalecenia Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro oraz wniosek dotyczący wspólnego sprawozdania o zatrudnieniu 2025, w którym przeanalizowano wdrażanie wytycznych dotyczących zatrudnienia i zasad Europejskiego filaru praw socjalnych. Rada przyjęła zalecenie w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro ([9]) w dniu 13 maja 2025 r., a wspólne sprawozdanie o zatrudnieniu – 10 marca 2025 r.

([3]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/435 z dnia 27 lutego 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/241 w odniesieniu do rozdziałów REPowerEU w planach odbudowy i zwiększania odporności oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1303/2013, (UE) 2021/1060 i (UE) 2021/1755 oraz dyrektywy 2003/87/WE (Dz.U. L 63 z 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Decyzja wykonawcza Rady z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Łotwy (ST 10157/2021).

([6]) Decyzja wykonawcza Rady z dnia 8 grudnia 2023 r. zmieniająca decyzję wykonawczą z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Łotwy (ST 15569/2023).

([7]) Zalecenie Rady z dnia 21 stycznia 2025 r. w sprawie zatwierdzenia krajowego średniookresowego planu budżetowo-strukturalnego Łotwy (Dz.U. C, C/2025/652, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

([8]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1176/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania (Dz.U. L 306 z 23.11.2011, s. 25).

([9]) Zalecenie Rady z dnia 13 maja 2025 r. w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro (Dz.U. C, C/2025/2782 z 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) W dniu 29 stycznia 2025 r. Komisja opublikowała Kompas konkurencyjności – strategiczne ramy mające na celu zwiększenie globalnej konkurencyjności UE w ciągu najbliższych pięciu lat. W dokumencie tym wskazano trzy wymogi transformacyjne dotyczące zrównoważonego wzrostu gospodarczego: (i) innowacje, (ii) dekarbonizację i konkurencyjność oraz (iii) bezpieczeństwo. Aby zlikwidować lukę innowacyjną, UE dąży do wspierania innowacji przemysłowych, rozwoju przedsiębiorstw typu start-up za pomocą inicjatyw, takich jak unijna strategia na rzecz przedsiębiorstw typu start-up i scale-up oraz promowania wykorzystania zaawansowanych technologii, takich jak sztuczna inteligencja i informatyka kwantowa. Z myślą o bardziej zielonej gospodarce Komisja nakreśliła kompleksowy Plan działania na rzecz przystępnej cenowo energii oraz Pakt dla czystego przemysłu, dbając o to, aby przejście na czystą energię było racjonalne pod względem kosztów oraz sprzyjało konkurencyjności, zwłaszcza w sektorach energochłonnych, a także aby było motorem wzrostu. Aby ograniczyć nadmierne zależności i zwiększyć bezpieczeństwo, Unia dąży z determinacją do wzmocnienia globalnych partnerstw handlowych, dywersyfikacji łańcuchów dostaw oraz zapewnienia dostępu do surowców krytycznych i źródeł czystej energii. Priorytety te opierają się na horyzontalnych czynnikach sprzyjających, którymi są uproszczenie regulacyjne, pogłębienie jednolitego rynku, finansowanie konkurencyjności oraz unia oszczędności i inwestycji, promowanie umiejętności i wysokiej jakości miejsc pracy, a także lepsza koordynacja polityk UE. Kompas konkurencyjności został skoordynowany z europejskim semestrem i dzięki temu zapewniono spójność polityk gospodarczych państw członkowskich ze strategicznymi celami Komisji oraz jednolite podejście do zarządzania gospodarczego, wspierając tym samym zrównoważony wzrost, innowacje i odporność w całej Unii.

(8) W 2025 r. europejski semestr na rzecz koordynacji polityki gospodarczej nadal przebiega równolegle z wdrażaniem RRF. Pełne wdrożenie planów odbudowy i zwiększania odporności pozostaje nieodzowne do realizacji priorytetów politycznych w ramach europejskiego semestru, ponieważ plany te przyczyniają się do skutecznego sprostania wszystkim wyzwaniom wskazanym w odpowiednich zaleceniach dla poszczególnych krajów wydanych w ostatnich latach lub znacznej części tych wyzwań. Te zalecenia dla poszczególnych krajów pozostają aktualne również w odniesieniu do oceny planów odbudowy i zwiększania odporności, które są zmieniane zgodnie z art. 21 rozporządzenia (UE) 2021/241.

(9) Zalecenia dla poszczególnych krajów na 2025 r. obejmują główne wyzwania w zakresie polityki gospodarczej, którym nie sprostano w wystarczający sposób poprzez działania ujęte w planach odbudowy i zwiększania odporności – z uwzględnieniem odpowiednich wyzwań wskazanych w zaleceniach dla poszczególnych krajów z lat 2019–2024.

(10) W dniu 4 czerwca 2025 r. Komisja opublikowała sprawozdanie krajowe na 2025 r. dotyczące Łotwy. Oceniła w nim postępy Łotwy we wdrażaniu stosownych zaleceń dla tego kraju oraz podsumowała realizację planu odbudowy i zwiększania odporności przez Łotwę. Na podstawie tej analizy w sprawozdaniu krajowym wskazano najpilniejsze wyzwania, przed którymi stoi Łotwa. Oceniono w nim również postępy Łotwy we wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych oraz w realizacji głównych celów Unii na 2030 r. dotyczących zatrudnienia, umiejętności oraz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego, a także postępy w realizacji celów ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Ocena rocznego sprawozdania z postępów

(11) W dniu 21 stycznia 2025 r. Rada zaleciła Łotwie następujące maksymalne stopy wzrostu wydatków netto: 5,9 % w 2025 r., 3,6 % w 2026 r., 3,4 % w 2027 r. oraz 3,3 % w 2028 r., co odpowiada skumulowanym stopom wzrostu obliczonym poprzez odniesienie do roku 2023, wynoszącym: 15,5 % w 2025 r., 19,7 % w 2026 r., 23,8 % w 2027 r. oraz 27,9 % w 2028 r. W dniu 29 kwietnia 2025 r. Łotwa przedłożyła swoje roczne sprawozdanie z postępów ([10]) zawierające informacje na temat przestrzegania zalecanych maksymalnych stóp wzrostu wydatków netto oraz realizacji reform i inwestycji odpowiadających na główne wyzwania zidentyfikowane w zaleceniach dla poszczególnych krajów w ramach europejskiego semestru. Roczne sprawozdanie z postępów odzwierciedla również półroczną sprawozdawczość Łotwy z postępów w realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z art. 27 rozporządzenia (UE) 2021/241.

(12) Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie i jej reperkusje stanowią dla Unii Europejskiej wyzwanie egzystencjalne. Komisja zaleciła uruchomienie, w skoordynowany sposób, krajowej klauzuli wyjścia przewidzianej w pakcie stabilności i wzrostu, aby wspierać wysiłki UE mające na celu osiągnięcie szybkiego i znaczącego wzrostu wydatków na obronę, i propozycja ta została pozytywnie przyjęta przez Radę Europejską w dniu 6 marca 2025 r. Na wniosek Łotwy, złożony w dniu 28 kwietnia 2025 r., Rada w dniu 8 lipca 2025 r. na zalecenie Komisji przyjęła zalecenie zezwalające Łotwie na odchylenie od zalecanych maksymalnych stóp wzrostu wydatków netto i ich przekroczenie ([11]).

([10]) Roczne sprawozdania z postępów za 2025 r. są dostępne na stronie: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Zalecenie Rady z dnia 8 lipca 2025 r. zezwalające Łotwie na odchylenie od maksymalnych stóp wzrostu wydatków netto ustalonych przez Radę na podstawie rozporządzenia (UE) 2024/1263 (Uruchomienie krajowej klauzuli wyjścia) (Dz.U. C, C/2025/3970, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj).

(13) Według danych zweryfikowanych przez Eurostat ([12]) deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych Łotwy, który w 2023 r. wynosił 2,4 % PKB, wzrósł do 1,8 % w 2024 r., a dług sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrósł z poziomu 44,6 % PKB na koniec 2023 r. do 46,8 % na koniec 2024 r. Zgodnie z obliczeniami Komisji zmiany te odpowiadają stopie wzrostu wydatków netto równej 4,5 % w 2024 r. W rocznym sprawozdaniu z postępów za 2025 r. Łotwa również oszacowała wzrost wydatków netto w 2024 r. na 3,9 %. Komisja szacuje, że wzrost wydatków netto był wyższy niż w rocznym sprawozdaniu z postępów. Różnica między obliczeniami Komisji a szacunkami organów krajowych wynika z odmiennej oceny działań dyskrecjonalnych po stronie dochodów w 2024 r. ([13]) Według szacunków Komisji kurs polityki fiskalnej ([14]), który uwzględnia zarówno wydatki finansowane ze środków krajowych, jak i z budżetu UE, był w 2024 r. neutralny. W dniu 4 czerwca 2025 r. Komisja przyjęła sprawozdanie na podstawie art. 126 ust. 3 TFUE ([15]). W sprawozdaniu tym oceniono sytuację budżetową Łotwy, ponieważ jej planowany deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych przekracza w 2025 r. określoną w Traktacie wartość odniesienia wynoszącą 3 % PKB. W sprawozdaniu stwierdzono, po uwzględnieniu w stosownych przypadkach istotnych czynników, że poddane ocenie kryterium deficytu jest spełnione. W świetle powyższej oceny i zważywszy na opinię Komitetu do Spraw Ekonomicznych i Finansowych wydaną na podstawie art. 126 ust. 4 TFUE, Komisja na tym etapie nie zamierza zaproponować w czerwcu wszczęcia procedury nadmiernego deficytu.

(14) Zgodnie z rocznym sprawozdaniem z postępów scenariusz makroekonomiczny, na którym oparto prognozy budżetowe Łotwy, przewiduje wzrost realnego PKB na poziomie 1,2 % w 2025 r. i 2,1 % w 2026 r. oraz inflację HICP na poziomie 2,5 % w 2025 r. i 2,2 % w 2026 r. Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. realny PKB wzrośnie o 0,5 % w 2025 r. i 2,0 % w 2026 r., a inflacja HICP wyniesie 3,0 % w 2025 r. i 1,7 % w 2026 r.

(15) W rocznym sprawozdaniu z postępów przewiduje się, że deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrośnie do 3,1 % PKB w 2025 r., natomiast relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB ma wzrosnąć do 49,0 % do końca 2025 r. Zmiany te odpowiadają wzrostowi wydatków netto o 5,7 % w 2025 r. W prognozie Komisji z wiosny 2025 r. przewiduje się deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w wysokości 3,1 % PKB w 2025 r. Prognozowany wzrost deficytu w 2025 r. wynika z czynników związanych z dochodami i wydatkami. Oczekuje się, że negatywny wpływ na dochody będą miały zmniejszenie przychodów z podatku dochodowego wynikające z reformy systemu podatku dochodowego od osób fizycznych oraz spadek dochodów z tytułu własności, przede wszystkim ze względu na normalizację rentowności przedsiębiorstw państwowych w sektorach energetycznym i leśnym. Głównymi czynnikami wzrostu deficytu po stronie wydatków są wzrost kosztów związanych z zatrudnieniem, płatności odsetek i transfery socjalne. Według obliczeń Komisji zmiany te odpowiadają wzrostowi wydatków netto o 5,7 % w 2025 r. Na podstawie szacunków Komisji przewiduje się, że w 2025 r. kurs polityki fiskalnej, który obejmuje wydatki finansowane zarówno ze środków krajowych, jak i unijnych, będzie ekspansywny, na poziomie 1,1 % PKB. Relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB ma wzrosnąć do 48,6 % do końca 2025 r. Wzrost relacji długu do PKB w 2025 r. odzwierciedla głównie wartości rezydualne zmiany długu i prognozowany deficyt pierwotny.

(16) Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych wynoszące 1,8 % PKB mają być finansowane w 2025 r. za pomocą bezzwrotnego wsparcia („dotacji") z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, podczas gdy w 2024 r. finansowane w ten sposób wydatki wynosiły 0,9 % PKB. Wydatki finansowane za pomocą bezzwrotnego wsparcia w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności umożliwiają realizację wysokiej jakości inwestycji i reform zwiększających produktywność bez wywierania bezpośredniego wpływu na saldo i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych Łotwy.

(17) Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na obronę w Łotwie wyniosły 2,5 % PKB w 2021 r., 2,4 % PKB w 2022 r. oraz 3,1 % PKB w 2023 r. ([16]) Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. wydatki na obronę mają wynieść 3,0 % PKB w 2024 r. i 3,3 % PKB w 2025 r. Stanowi to wzrost o 0,8 punktu procentowego PKB w porównaniu z 2021 r. Łotwa szacuje, że wydatki na obronę wyniosą 3,0 % PKB w 2024 r. i 3,3 % PKB

([12]) Eurostat-Euro Indicators [Wskaźniki dotyczące euro, Eurostat], 22.4.2025 r.

([13]) Komisja nie klasyfikuje niektórych środków po stronie dochodów jako działań dyskrecjonalnych w ramach polityki fiskalnej, np. dodatkowych wypłat dywidend przez państwowe spółki akcyjne i wtórnego wpływu na dochody podatkowe. Wpływ drugiej rundy na dochody nie stanowi działania dyskrecjonalnego w ramach polityki fiskalnej, ale wchodzi w skład prognozy Komisji w ramach skutków makroekonomicznych. Dodatkowe wypłaty dywidend z państwowych spółek akcyjnych są również uwzględniane w prognozie Komisji, ale nie traktuje się ich jako działań dyskrecjonalnych w ramach polityki fiskalnej, ponieważ nie pociągają za sobą zmian w „zwykłej" polityce dotyczącej dywidend, np. korekt wskaźnika wypłaty dywidend.

([14]) Kurs polityki fiskalnej jest zdefiniowany jako miara rocznej zmiany sytuacji budżetowej sektora instytucji rządowych i samorządowych. Służy on do oceny impulsu dla gospodarki wynikającego z polityk fiskalnych, zarówno tych finansowanych ze środków krajowych, jak i z budżetu UE. Miernikiem kursu polityki fiskalnej jest różnica między (i) potencjalnym wzrostem w perspektywie średnioterminowej a (ii) zmianą poziomu wydatków pierwotnych po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów oraz z uwzględnieniem wydatków finansowanych z bezzwrotnego wsparcia (dotacji) w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz innych funduszy unijnych.

([15]) Sprawozdanie Komisji opracowane zgodnie z art. 126 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, 4.6.2025, COM(2025) 615 final.

([16]) Eurostat, wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych według klasyfikacji funkcji sektora instytucji rządowych i samorządowych (COFOG). Ze względu na różnice metodyczne między definicjami stosowanymi przez COFOG i NATO wydatki oparte na definicji COFOG mogą różnić się od wydatków opartych na definicji NATO.

w 2025 r. Okres, w którym uruchomiona zostaje krajowa klauzula wyjścia (2025–2028), umożliwia Łotwie zmianę priorytetów wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych lub zwiększenie dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych, tak aby trwale wyższe wydatki na obronę nie zagrażały stabilności finansów publicznych w perspektywie średniookresowej.

(18) Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. wydatki netto w Łotwie mają wzrosnąć o 5,7 % w 2025 r., a o 10,4 % w ujęciu łącznym w latach 2024 i 2025. Na podstawie prognozy Komisji z wiosny 2025 r. przewiduje się, że wzrost wydatków netto Łotwy w 2025 r. będzie niższy od zalecanej maksymalnej stopy wzrostu, zarówno w ujęciu rocznym, jak i łącznie w latach 2024–2025.

(19) W rocznym sprawozdaniu z postępów przewiduje się, że deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych zmaleje do 3,0 % PKB w 2026 r., natomiast relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB ma wzrosnąć do 49,5 % do końca 2026 r. W rocznym sprawozdaniu z postępów przewiduje się, że po 2026 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrośnie do 3,2 % PKB w 2027 r. i spadnie do 2,3 % PKB w 2029 r. Z kolei w odniesieniu do okresu po 2026 r. prognozuje się, że relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB wzrośnie do 52,8 % w 2027 r., a następnie stopniowo spadnie do 51,3 % w 2029 r. Przy uwzględnieniu środków z zakresu polityki znanych w dacie granicznej prognozy deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2026 r. przewidziany w prognozie Komisji z wiosny 2025 r. ma utrzymać się na poziomie 3,1 % PKB. Zmiany te odpowiadają wzrostowi wydatków netto o 4,4 % w 2026 r. Na podstawie szacunków Komisji przewiduje się, że w 2026 r. kurs polityki fiskalnej, który obejmuje wydatki finansowane zarówno ze środków krajowych, jak i unijnych, będzie ekspansywny, na poziomie 0,3 % PKB. Prognozowana przez Komisję relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB ma wzrosnąć do 49,3 % do końca 2026 r. Wzrost relacji długu do PKB w 2026 r. odzwierciedla głównie prognozowany deficyt pierwotny.

Główne wyzwania polityczne

(20) Dochody podatkowe Łotwy pozostają poniżej średniej unijnej i w 2023 r. wynosiły 32,9 % PKB, podczas gdy średnia unijna wynosiła 39,0 %. Podatek od pracy i podatek konsumpcyjny są głównymi źródłami dochodów Łotwy, natomiast podatki od kapitału – w tym podatek dochodowy od osób prawnych, podatek od dochodów kapitałowych i podatek od majątku – stanowią stosunkowo niski udział w całkowitych dochodach podatkowych i PKB – w porównaniu z innymi państwami członkowskimi. Chociaż ta względna ogólna luka w dochodach podatkowych może nie być problemem jako taka, kwestia nowych źródeł finansowania strukturalnego staje się istotna w kontekście rosnącej średniookresowej presji na finanse publiczne, między innymi w odniesieniu do: (i) zobowiązania rządu do znacznego wzmocnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego; (ii) znaczących potrzeb finansowych służących poprawie usług publicznych, w szczególności opieki zdrowotnej i społecznej; oraz (iii) realizacji projektów infrastrukturalnych na dużą skalę współfinansowanych przez UE (np. Rail Baltica).

(21) Chociaż reforma podatkowa, która weszła w życie w styczniu 2025 r., dotyczyła niektórych aspektów związanych z opodatkowaniem kapitału, szacowany wpływ fiskalny na dochody z podatku od kapitału jest raczej niewielki i wynosi mniej niż 0,1 % PKB w 2025 r. i 2026 r. Tymczasem – pomimo zobowiązania się do przejścia od 2026 r. na nowe wartości gruntów i nieruchomości do celów opodatkowania nieruchomości – rząd dąży do osiągnięcia ograniczonych zysków pod względem przestrzeni fiskalnej i planuje przede wszystkim ustabilizować dochody z podatku od nieruchomości na poziomie zbliżonym do historycznej średniej.

(22) Z badań przeprowadzonych wśród właścicieli i menedżerów przedsiębiorstw wynika, że w 2023 r. szara strefa zmniejszyła się o 3,6 punktu procentowego w porównaniu z 2022 r.; był to pierwszy taki przypadek od 2019 r. W 2024 r. szara strefa dalej się zmniejszała, osiągając poziom 21,4 % PKB; jest to obniżenie o 1,5 punktu procentowego PKB w porównaniu z 2023 r. Chociaż istnieją różne sposoby pomiaru wielkości szarej strefy gospodarki i trudno jest ustalić bezpośredni związek przyczynowy, wydaje się, że utrzymujący się nacisk rządu na wdrażanie działań w ramach polityki mających na celu sformalizowanie działalności gospodarczej zmniejszył tolerancję przedsiębiorstw wobec szarej strefy i ich gotowość do uczestnictwa w niej. Jednocześnie obserwowane pozytywne zmiany mające na celu ograniczenie gospodarki nieformalnej uzasadniają podejmowanie dalszych wysiłków na rzecz realizacji obecnych planów działania.

(23) Podczas gdy coroczne przeglądy wydatków służą zwiększeniu efektywności wydatków publicznych, obecna praktyka przewiduje zwrot większości oszczędności (około 0,3 % PKB rocznie) ministerstwom sektorowym uczestniczącym w procesie przeglądu. Zamiast tego należy rozważyć przekierowanie wynikającego z tego finansowania na ograniczoną liczbę obszarów priorytetowych, takich jak obronność, opieka zdrowotna i ochrona socjalna.

(24) Zgodnie z art. 19 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/241 i kryterium 2.2 określonym w załączniku V do tego rozporządzenia plan odbudowy i zwiększania odporności zawiera obszerny zestaw wzajemnie wzmacniających się reform i inwestycji, które mają zostać wdrożone do 2026 r. Spodziewane jest, że przyczynią się one do skutecznego sprostania wszystkim wyzwaniom wskazanym w odpowiednich zaleceniach dla poszczególnych krajów lub znacznej części tych wyzwań. Ze względu na te napięte ramy czasowe dokończenie skutecznej realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, w tym rozdziału REPowerEU, jest nieodzowne dla zwiększenia długoterminowej konkurencyjności Łotwy dzięki zielonej i cyfrowej transformacji, przy jednoczesnym zapewnieniu sprawiedliwości społecznej. W komunikacie Komisji pt. „NextGenerationEU – droga do 2026 r." przyjętym dnia 4 czerwca 2025 r. sprecyzowano harmonogram mający zastosowanie w kontekście zakończenia funkcjonowania Instrumentu i – aby zmaksymalizować wdrażanie do dnia 31 sierpnia 2026 r. – przedstawiono wskazówki dla państw członkowskich, m.in. co do możliwości dalszego usprawniania krajowych RRP, określono warianty do rozważenia przy zmianach tych planów oraz podkreślono, jak ważne jest, by starannie wspólnie zaplanować z wyprzedzeniem przedłożenie ostatnich wniosków o płatność w 2026 r. Łotwa poczyniła już postępy w realizacji reform i inwestycji przewidzianych w jej planie odbudowy i zwiększania odporności Aby móc zrealizować do sierpnia 2026 r. zobowiązania przewidziane w planie odbudowy i zwiększania odporności, Łotwa musi przyspieszyć realizację reform i inwestycji, zajmując się odnośnymi wyzwaniami. Łotwa mogłaby odnieść korzyść ze wzmocnienia zdolności administracyjnych i poprawy strategii realizacji w celu zmniejszenia opóźnień i przeszkód administracyjnych. Projekty budowlane finansowane przez UE są zagrożone opóźnieniami w realizacji ze względu na trudności, z jakimi mierzy się sektor budowlany, spowodowane konkurującymi ze sobą wymaganiami, obciążeniem regulacyjnym i czynnikami zewnętrznymi. Systematyczne angażowanie władz lokalnych i regionalnych, partnerów społecznych, społeczeństwa obywatelskiego i innych odpowiednich zainteresowanych stron pozostaje nieodzowne do zapewnienia szerokiego poczucia odpowiedzialności za pomyślną realizację planu odbudowy i zwiększania odporności.

(25) W Łotwie przyspieszyło wdrażanie programów polityki spójności, które obejmują wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) oraz Funduszu Spójności (FS). Ważne jest kontynuowanie wysiłków, aby zapewnić szybkie wdrożenie tych programów i zarazem zmaksymalizować ich skutki w praktyce. Łotwa podejmuje już działania w ramach swoich programów polityki spójności, aby pobudzać konkurencyjność i wzrost przy jednoczesnym zwiększaniu spójności społecznej. Jednocześnie Łotwa nadal stoi w obliczu wyzwań, w tym związanych z odpornością gospodarczą i społeczną, między innymi ubóstwem i wykluczeniem społecznym, mieszkalnictwem socjalnym, integracją grup defaworyzowanych na rynku pracy, a także dostępnością usług edukacyjnych, transformacją energetyczną i konkurencyjnością regionalną, zwłaszcza we wschodnich regionach przygranicznych. Zgodnie z art. 18 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w ramach przeglądu śródokresowego programów polityki spójności Łotwa jest zobowiązana dokonać przeglądu poszczególnych programów, biorąc pod uwagę między innymi wyzwania wskazane w zaleceniach krajowych z 2024 r. We wnioskach Komisji przyjętych w dniu 1 kwietnia 2025 r. ([17]) przedłużono – w odniesieniu do każdego programu – termin przedłożenia oceny wyników przeglądu śródokresowego na okres po dniu 31 marca 2025 r. Zapewniono w nich także mechanizmy elastyczności, aby pomóc przyspieszyć wdrażanie programów i zachęcić państwa członkowskie do przeznaczania zasobów polityki spójności na pięć strategicznych obszarów priorytetowych dla Unii, którymi są konkurencyjność w dziedzinie technologii strategicznych, obronność, mieszkalnictwo, odporność wodna i transformacja energetyczna, a także na inwestycje w umiejętności w sektorach priorytetowych, przy czym programy EFS+ powinny nadal koncentrować się na osobach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji.

(26) Platforma na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy (STEP) zapewnia możliwość inwestowania w kluczowe priorytety strategiczne UE przez zwiększanie konkurencyjności UE. Środki ze STEP są przekazywane za pośrednictwem 11 istniejących funduszy UE. Państwa członkowskie też mogą wnosić wkład do programu InvestEU, wspierając inwestycje w obszarach priorytetowych. Łotwa może optymalnie wykorzystać te inicjatywy, aby wspierać rozwój lub tworzenie technologii krytycznych, w tym czystych i zasobooszczędnych technologii.

(27) Oprócz wyzwań gospodarczych i społecznych uwzględnionych w planie odbudowy i zwiększania odporności oraz w ramach innych funduszy UE Łotwa powinna skutecznie sprostać pozostałym wyzwaniom, które dotyczą otoczenia działalności gospodarczej, dostępu do finansowania, badań naukowych i innowacji, energii odnawialnej, efektywności energetycznej, zrównoważonego transportu, zarządzania zasobami, niedoboru siły roboczej i kwalifikacji, ochrony socjalnej, opieki zdrowotnej i mieszkalnictwa.

(28) Jak wskazano w Kompasie konkurencyjności, wszystkie instytucje unijne, krajowe i lokalne muszą dołożyć wszelkich starań, aby tworzyć prostsze przepisy i przyspieszyć procedury administracyjne. Komisja wyznaczyła ambitne cele dotyczące ograniczenia obciążenia administracyjnego: o co najmniej 25 %, a w przypadku MŚP – o co najmniej 35 %; stworzyła również nowe narzędzia służące osiąganiu tych celów, między innymi mechanizm testowania całego prawodawstwa UE w warunkach skrajnych oraz wzmocnione dialogi z zainteresowanymi stronami. Aby sprostać tym ambitnym celom, Łotwa również musi podjąć działania. 47 % przedsiębiorstw uważa, że złożoność procedur administracyjnych stanowi dla nich problem podczas prowadzenia działalności na

([17]) Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY zmieniającego rozporządzenia (UE) 2021/1058 i (UE) 2021/1056 w odniesieniu do środków szczególnych mających na celu sprostanie strategicznym wyzwaniom w kontekście przeglądu śródokresowego – COM(2025) 123 final.

Łotwie ([18]). Łotewskie ramy regulacyjne stanowią barierę dla inwestycji, na przykład ze względu na zbyt złożony system licencjonowania. Kwestie te są szczególnie uciążliwe w przypadku takich sektorów jak rozwój nieruchomości, co podkreśla potrzebę przeprowadzenia reform mających na celu poprawę otoczenia działalności gospodarczej. Uproszczenie i usprawnienie procedur administracyjnych ma kluczowe znaczenie dla stymulacji wzrostu gospodarczego i pobudzenia konkurencyjności, przy jednoczesnym dostosowaniu do szerszych inicjatyw wspieranych przez UE. Mogłoby również zwiększyć zaufanie publiczne do decyzji rządu opartych na dowodach, przyczynić się do zmniejszenia szarej strefy gospodarki, a tym samym do pobudzania trwałego postępu gospodarczego.

(29) Łotewskie przedsiębiorstwa rzadziej korzystają z tradycyjnych źródeł finansowania zewnętrznego, takich jak kredyty bankowe i rynek kapitałowy, niż przedsiębiorstwa w większości innych krajów UE. Oprocentowanie kredytów rynkowych jest wysokie, a wymogi dotyczące zabezpieczeń są rygorystyczne, w szczególności w sektorze przedsiębiorstw, w tym wśród małych i średnich przedsiębiorstw. Osłabia to zdolność przedsiębiorstw do ekspansji i zagraża możliwościom inwestycji w obszarach o znaczeniu strategicznym, takich jak zielona transformacja, komercjalizacja innowacji i projekty w dziedzinie rozwoju regionalnego. Należy poświęcić szczególną uwagę wschodniemu regionowi przygranicznemu Łotwy, poprzez zwiększenie inwestycji mających na celu wzmocnienie odporności społecznej i gospodarczej. Stymulowanie konkurencji w sektorze bankowym oraz promowanie publicznych systemów kredytowych i gwarancji w celu ułatwienia inwestycji w obszarach o znaczeniu strategicznym mogłoby poprawić dostęp do finansowania.

(30) Łotewskie inwestycje prywatne w badania naukowe i innowacje, wyrażone jako odsetek PKB, należą do najniższych w UE. Przedsiębiorstwa na Łotwie zatrudniają mniej naukowców niż ich odpowiednicy w podobnych krajach. Waloryzacja działalności badawczej i współpraca między prywatnymi przedsiębiorstwami a środowiskiem akademickim są ograniczone. Rząd Łotwy wdrożył już kilka ważnych kroków w celu zreformowania systemu akademickiego. Na przykład złagodzono wymóg znajomości języka łotewskiego w przypadku kilku stanowisk akademickich, co daje łotewskim uniwersytetom większe możliwości przyciągania utalentowanych cudzoziemców. Łotwa przeprowadza obecnie reformę systemu badań naukowych i innowacji w celu udoskonalenia rozwoju i zatrzymywania talentów, np. poprzez zwiększenie wynagrodzenia doktorantów. Pomyślne wdrożenie tych reform, a także zwiększenie finansowania badań naukowych mogłoby zwiększyć podaż dobrze wyszkolonych naukowców dla przedsiębiorstw. Ponadto Łotwa powinna stymulować współpracę między przedsiębiorstwami a środowiskiem akademickim i mogłaby rozważyć wprowadzenie bezpośrednich zachęt dla przedsiębiorstw w zakresie badań i rozwoju, takich jak zamówienia publiczne na innowacje.

(31) W 2024 r., 74 % energii elektrycznej na Łotwie wyprodukowano ze źródeł odnawialnych, przy czym za 51 % całkowitej produkcji energii elektrycznej odpowiadały elektrownie wodne. Udział produkcji energii słonecznej i wiatrowej, wynoszący odpowiednio 8 % i 4 %, był jednak nadal znacznie niższy niż na Litwie i w Estonii oraz poniżej średniej unijnej. Istnieje możliwość dalszej dywersyfikacji koszyka energetycznego Łotwy w zakresie energii ze źródeł odnawialnych poprzez wykorzystanie energii wiatrowej i słonecznej oraz zwiększenie produkcji z tych źródeł. W szczególności – oprócz pewnych ograniczonych działań przewidzianych w krajowym planie odbudowy i zwiększania odporności – konieczne są dodatkowe wysiłki w celu przyspieszenia i usprawnienia procedur wydawania pozwoleń na nowe projekty związane z energią słoneczną i wiatrową. Łotwa mogłaby także podjąć dalsze działania w celu promowania elastyczności po stronie popytu, m.in. promować magazynowanie energii przez odbiorców końcowych oraz udział w rozproszonych zasobach energetycznych i w usługach w zakresie bilansowania i elastyczności. Ponadto powinna też jasno określić role niektórych uczestników rynku energii, takich jak agregatorzy popytu na małą skalę. Oprócz tego wnioski o pozwolenie na przyłączenie do sieci instalacji wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych znacznie przekraczają dostępną przepustowość sieci elektroenergetycznej, dlatego też od lipca 2023 r. wstrzymano wydawanie nowych pozwoleń. Pomimo pewnych pozytywnych zmian legislacyjnych w 2025 r. istnieje pole do podjęcia dalszych działań regulacyjnych w celu poprawy zarządzania kolejkami związanymi z siecią.

(32) Sektor budownictwa i sektor transportowy mają kluczowe znaczenie zarówno z perspektywy energii, jak i klimatu. Chociaż obecnie funkcjonują lub są planowane systemy efektywności energetycznej o istotnym znaczeniu, nadal są one w zbyt dużym stopniu uzależnione od finansowania publicznego, głównie unijnego. Łotwa mogłaby skorzystać na przyspieszeniu renowacji dosyć starych zasobów budowlanych poprzez: (i) przyciągnięcie dodatkowego finansowania prywatnego, (ii) faworyzowanie instrumentów finansowych i ograniczanie ryzyka w stosunku do systemów efektywności energetycznej opartych na dotacjach, oraz (iii) wspieranie rozwoju sektora usług energetycznych jako kluczowego czynnika rynkowego umożliwiającego inwestycje w efektywność energetyczną. W sektorze transportowym, który nadal w dużym stopniu opiera się na produktach ropopochodnych, istotna jest również możliwość dalszej elektryfikacji i ogólnej dekarbonizacji. Pomimo pewnych pozytywnych działań już realizowanych albo planowanych Łotwa mogłaby zrobić więcej, aby promować upowszechnianie pojazdów elektrycznych oraz produkcję i upowszechnianie paliw odnawialnych i niskoemisyjnych zarówno w transporcie publicznym, jak i prywatnym. Jednocześnie korzystne byłyby również dodatkowe inwestycje w rozbudowę sieci ładowania. Ponadto poza sektorem budownictwa i sektorem transportowym, biorąc pod uwagę wysoki i rosnący udział odnawialnych źródeł energii w krajowym koszyku energii elektrycznej, promowanie dalszej elektryfikacji mogłoby być skuteczną strategią służącą zmniejszeniu ogólnej intensywności emisji dwutlenku węgla i zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego.

([18]) Badanie Eurobarometr Flash dotyczące opinii przedsiębiorców na temat korupcji w UE (kwiecień 2024 r.)

(33) Łotwa potrzebuje przyspieszyć postępy w przechodzeniu na model gospodarki o obiegu zamkniętym, aby sprostać celom UE w tym zakresie. Wskaźniki zrównoważonego wzrostu gospodarczego na Łotwie pozostają w tyle za średnią unijną, a ślad materiałowy tego kraju stale rośnie. Pomimo usprawnienia przez Łotwę systemu gospodarowania odpadami, nadal ponad połowa odpadów komunalnych trafia na składowiska i istnieje ryzyko, że nie osiągnie celu na 2025 r. dotyczącego recyklingu odpadów komunalnych.

(34) Niedobory siły roboczej i kwalifikacji nadal negatywnie wpływają na wzrost gospodarczy i spowalniają przejście na innowacyjną, cyfrową i zieloną gospodarkę. Starzenie się społeczeństwa prowadzi do spadku liczebności siły roboczej, a w kluczowych sektorach, takich jak budownictwo, przetwórstwo przemysłowe, izolacja, leśnictwo i opieka zdrowotna wskaźniki wakatów są wysokie. Z prognoz długoterminowych wynika, że w nadchodzących dziesięcioleciach niedobory te będą rosły jeszcze szybciej. Poprawa warunków pracy mogłaby pomóc przyciągnąć i zatrzymać wykwalifikowanych pracowników, w tym w sektorach takich jak opieka zdrowotna i społeczna. Niski odsetek absolwentów nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM) oraz brak naukowców w tych dziedzinach stanowią jedną z głównych przeszkód we wzmacnianiu zdolności badawczych i innowacyjnych Łotwy, zwłaszcza w sektorze prywatnym. Łotwa jest w trakcie opracowywania zrównoważonych ram edukacji dorosłych; jednak uczestnictwo osób dorosłych w procesie uczenia się oraz udział osób bezrobotnych i osób zagrożonych bezrobociem w działaniach w ramach polityki mających na celu wspieranie ludzi w znalezieniu lub utrzymaniu pracy jest na poziomie niższym od średniej unijnej. Poważne zagrożenie dla wydajności stanowi także stosunkowo niski poziom kompetencji cyfrowych, który wciąż maleje. Aby uwolnić niewykorzystaną podaż pracy, środki w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji mogłyby być bardziej ukierunkowane we wszystkich regionach, w tym w odniesieniu do osób o niskich umiejętnościach zawodowych. Współpracę z pracodawcami można by zintensyfikować poprzez zwiększenie wykorzystania programów uczenia się w miejscu pracy oraz szkoleń pracowników prowadzonych finansowanych przez pracodawców w celu dalszego podnoszenia umiejętności pracowników.

(35) Łotwa nadal boryka się z utrzymującym się wysokim poziomem nierówności oraz znacznym ryzykiem ubóstwa i wykluczenia społecznego, co ma szczególny wpływ na osoby starsze. Wydatki na ochronę socjalną w stosunku do PKB są niskie i zmniejszyły się z 14,0 % w 2022 r. do 13,5 % w 2023 r., natomiast wpływ transferów socjalnych innych niż emerytury pod względem zmniejszania nierówności dochodowych jest nadal jednym z najniższych w UE. Ponadto kluczowym wyzwaniem pozostaje zapewnienie odpowiedniego wsparcia dochodu osobom starszym. W związku z tym system ochrony socjalnej nie zapewnia znaczącej części ludności możliwości wyjścia z ubóstwa lub wykluczenia społecznego. Ponadto pomimo wprowadzenia minimalnego koszyka usług znaczne różnice społeczno-gospodarcze między regionami wpływają na świadczenie usług społecznych przez gminy. Jeżeli chodzi wydatki publiczne na opiekę długoterminową i opiekę domową, są one nadal niewystarczające, biorąc pod uwagę tendencje demograficzne.

(36) Niewielkie wydatki publiczne na opiekę zdrowotną, a także niezdrowy tryb życia to główne przyczyny niezadowalającego stanu zdrowia społeczeństwa. Ze względu na ograniczony zakres pakietu świadczeń państwowych dostęp do opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych na Łotwie jest ograniczony, co skutkuje wysokim opłatami własnymi za opiekę zdrowotną. Powiązane z tym obciążenia finansowe dotykają w nieproporcjonalny sposób gospodarstwa domowe o niskich dochodach. Łotwa ma w związku z tym jeden z najwyższych wskaźników niezaspokojonych potrzeb w zakresie opieki medycznej według subiektywnej oceny. Ponadto Łotwa boryka się z niedoborem pracowników służby zdrowia, w szczególności pielęgniarek, co dodatkowo utrudnia świadczenie usług zdrowotnych. Rząd zaproponował projekt ustawy o reformie finansowania opieki zdrowotnej, lecz projekt ten zobowiązuje jednak do zwiększenia udziału PKB w tym sektorze.

(37) Na Łotwie brakuje przystępnych cenowo mieszkań wysokiej jakości, głównie ze względu na niewielkie inwestycje w mieszkalnictwo. Niedobór mieszkań zmniejsza mobilność pracowników i włączenie społeczne. Istniejące zasoby mieszkaniowe są niskiej jakości, w szczególności pod względem efektywności energetycznej, co wywiera presję finansową na gospodarstwa domowe ze względu na wzrost kosztów energii.

(38) W kontekście bliskich powiązań między gospodarkami państw członkowskich należących do strefy euro i ich wspólnego wkładu w funkcjonowanie unii gospodarczej i walutowej Rada zaleciła w 2025 r. państwom członkowskim będącym członkami strefy euro podjęcie działań, w tym poprzez ich plany odbudowy i zwiększania odporności, w celu wdrożenia zalecenia dotyczącego polityki gospodarczej strefy euro na 2025 r. W przypadku Łotwy zalecenia 2, 3, 4 i 5 mają pomóc we wdrożeniu pierwszego zalecenia dla strefy euro, które dotyczy konkurencyjności, zalecenia 4 i 5 – we wdrożeniu drugiego zalecenia dla strefy euro, które dotyczy odporności, a zalecenie 1 we – wdrożeniu trzeciego zalecenia dla strefy euro, które dotyczy stabilności makroekonomicznej i finansowej, określonych w zaleceniu na 2025 r.,

NINIEJSZYM ZALECA Łotwie podjęcie w latach 2025 i 2026 działań mających na celu:

1. Zwiększenie ogólnych wydatków na obronę i bezpieczeństwo i wzmocnienie ogólnej gotowości obronnej, przy zapewnieniu stabilności długu zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z dnia 6 marca 2025 r. Przestrzeganie maksymalnych stóp wzrostu wydatków netto, zaleconych przez Radę 21 stycznia 2025 r., przy jednoczesnym wykorzystaniu, w ramach krajowej klauzuli wyjścia, możliwości zwiększonych wydatków na obronę. Dostosowanie finansów publicznych w celu sprostania rosnącym potrzebom w zakresie wydatków strukturalnych, w tym wydatków na obronę, opiekę zdrowotną i ochronę socjalną, na przykład poprzez rozszerzenie opodatkowania na źródła mniej szkodliwe dla wzrostu gospodarczego, przeniesienie działalności nieformalnej lub niezgłoszonej do gospodarki formalnej oraz przekierowanie wydatków do obszarów priorytetowych w oparciu o przeglądy wydatków publicznych.

2. Przyspieszenie realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, w tym rozdziału REPowerEU, z uwagi na terminy na dokończenie reform i inwestycji mające zastosowanie na mocy rozporządzenia (UE) 2021/241. Przyspieszenie wdrażania programów polityki spójności (EFRR, FST, EFS+, FS), w stosownych przypadkach z wykorzystaniem możliwości wynikających z przeglądu śródokresowego. Optymalne wykorzystanie unijnych instrumentów, w tym możliwości poprawy konkurencyjności, jakie oferują Program InvestEU i Platforma na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy.

3. Uproszczenie przepisów, udoskonalenie narzędzi regulacyjnych i zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla przedsiębiorstw. Poprawę dostępu do finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw, w tym przez pobudzanie konkurencji na rynkach finansowych oraz propagowanie publicznych systemów kredytowania i gwarancji w celu ułatwienia realizacji inwestycji o znaczeniu strategicznym, w szczególności w obszarach zielonej transformacji, zwiększania skali i komercjalizacji innowacji oraz rozwoju regionalnego. Ułatwianie prywatnych inwestycji w badania naukowe i innowacje, w tym przez dalsze reformy systemu szkolnictwa wyższego w celu zacieśnienia współpracy między przedsiębiorstwami a środowiskiem akademickim.

4. Zmniejszenie zależności od paliw kopalnych i poprawę bezpieczeństwa energetycznego przez przyspieszenie wdrażania energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności energii wiatrowej i słonecznej. Usprawnienie procedur wydawania zezwoleń i zarządzania kolejkami sieci elektroenergetycznej oraz promowanie magazynowania energii, reakcji strony popytowej i rozwiązań w zakresie elastyczności rynkowej. Ograniczenie zużycia energii pierwotnej i końcowej oraz intensywności emisji dwutlenku węgla poprzez wzmocnienie działań na rzecz efektywności energetycznej, zwłaszcza w sektorze budownictwa, oraz poprzez promowanie dalszej elektryfikacji. Przyspieszenie dekarbonizacji transportu, w szczególności transportu drogowego, przez promowanie upowszechniania pojazdów elektrycznych, produkcji i dystrybucji odnawialnych paliw transportowych oraz rozbudowy infrastruktury ładowania. Poprawę zasobooszczędności i zintensyfikowanie procesu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym dzięki ekoinnowacjom i praktykom opartym na zrównoważonym zarządzaniu zasobami.

5. Rozwiązanie problemu niedoboru siły roboczej i kwalifikacji, w szczególności w dziedzinie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM) oraz innych specjalizacji potrzebnych do zielonej transformacji, badań i cyfryzacji a także w sektorze opieki społecznej i zdrowotnej, w tym przez dobrze ukierunkowane środki w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji, a także poprawę warunków pracy. Wzmocnienie ochrony socjalnej w celu zmniejszenia nierówności, w tym poprzez poprawę adekwatności emerytur i dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, w szczególności opieki domowej, przy jednoczesnym zapewnieniu utrzymania stabilności finansów publicznych. Zwiększenie adekwatności i dostępności systemu opieki zdrowotnej w celu poprawy wyników w zakresie zdrowia, w tym poprzez zapewnienie dodatkowych zasobów ludzkich i finansowych, rozszerzenie ustawowego pakietu świadczeń i ograniczenie dopłat własnych. Zwiększenie dostępności mieszkań socjalnych i przystępnych cenowo energooszczędnych mieszkań oraz poprawę ich jakości, w tym przez renowacje.

Sporządzono w Brukseli dnia 8 lipca 2025 r.

W imieniu Rady

Przewodnicząca

S. LOSE